

så at fordele sig. Et par dage senere iagttog jeg også Piroler i skovene på vestsiden af Als; dette bekræfter formodningen om, at trækruften rammer Kegnæs eller østsiden af Als.

H. KOCK.

ANMELDELSER

FINN SALOMONSEN: Fugletrækket og dets gåder. (224 pp., 60 tekstfig., 8 tavler). — EJNAR MUNKSGAARD, København 1953. Pris: 19.50 kr. heftet.

Det hører til sjældenhederne, at danske populærvidenskabelige bøger bliver udsolgt. Dette er beklageligt, ikke alene fra et økonomisk synspunkt, men også fordi en ny udgave giver forfatteren mulighed for at revidere den første udgave, rette, forbedre den og føre den à jour med videnskabens nyeste resultater. Det må hilses med ganske særlig glæde, at SALOMONSENS bog »Fugletrækket over Danmark«, som udkom i 1938, forholdsvis hurtigt blev udsolgt og i en årrække ikke har været til at opdrive, således at den nu kan komme i en ny udgave. Netop inden for fugletrækforskningen er der i de forløbne 15 år sket så store fremskridt, at flere kapitler i den første udgave har måttet omskrives og udvides betydeligt, og der er kommet flere nye kapitler til. Der er derfor tale om andet og mere end en ny udgave, hvilket forf. har understreget ved at give bogen en ny titel.

I den nu foreliggende form er bogen i virkeligheden en håndbog over alle de til fugletrækket knyttede problemer. Denne håndbogs-karakter understreges ikke alene af et udførligt navnerregister og en omfattende litteraturliste, som nok skal vise sig nyttig for alle, der vil gå dybere ind på fugletrækkets problemer, og som selv vil arbejde videnskabeligt med danske trækfugle. Det er imidlertid bogens sidste kapitel med dets oversigt over danske fugles trækforhold, som er dens tyngdepunkt. Stærkt udvidet som det er i forhold til første udgave udgør det nu en fuldstændig sammenfatning af vor viden om de danske fugles træk, for hver eneste art ført à jour med de allernyeste resultater. Næppe noget andet land ejer en sådan guldgrube af information i præcis og koncentreret form, med angivelse af ankomst- og afrejsetider, vinterkvarterer, trækveje og de vigtigste udlandsfund af danske ringmærkede fugle. Der ligger et stort og selvstændigt arbejde bag udarbejdelsen af denne liste, men der kan næppe være tvivl om, at det er et arbejde, der vil bære rig frugt, idet det vil inspirere mange amatørornitologer til at tage trækproblemerne op for de enkelte arter. Der er nemlig endnu nok at gøre, før vi når til en fuldstændig kortlægning af alle arters træk.

De øvrige kapitler behandler trækkets almindelige problemer, overalt med inddragelse af forskningens nyeste resultater. Størst interesse vil utvivlsomt kapitlet om orienteringen under trækket vække, for netop på dette felt har de sidste års undersøgelser, især af tyskeren

KRAMER, bragt os betydeligt nærmere løsningen af dette fugletrækkets mest gådefulde problem. Også kapitlet om trækkets fysiologi bringer væsentlig nyt, selv om der ikke på dette felt endnu kan tales om nogen afklaring, snarere har det vist sig at være betydeligt mere indviklet end man troede for 20 år siden.

Det vil føre for vidt her at referere alle de nytilkomne afsnit. Anmelderen kan kun give det råd til alle fugleinteresserede: læs bogen. Måtte den få samme gunstige skæbne som den første udgave.

H. VOLDSØE.

HENNING ANTHON & JAN BOËTIUS: Nordiske Fugle. Rovfugle m. m. (183 pp., mange farvetavler og vignetter.) – GYLDENDAL, København 1953. Pris: 41.50 kr.

Første bind af dette værk, der anmeldtes i D.O.F.T. 44, 1950, p. 179, var helliget spurvefuglene, mens det nu udkomne 2. bind omhandler rovfugle, hønsefugle, duer, gøge, ugler, skrigefugle og spætter (forøvrigt en mærkelig konstellation). I dette bind er teksten langt fyldigere end i spurvefuglebindet, der findes en lang række smukke vignetter, og tavlerne er anbragt sammen med de pågældende fugles beskrivelse, ikke som et samlet appendiks bag i bogen. Alt dette er væsentlige forbedringer.

Der er ingen tvivl om, at HENNING ANTHON er en betydelig kunstner, og at han har en fin fornemmelse for de enkelte fuglearters individuelle karakterer, såvel i proportioner som i bevægelser. Mest kommer hans kunstneriske formåen til sin ret i de mange yndefulde vignetter, som oftest af flyvende fugle, der med ødsel hånd er spredt i teksten. Hvad tavlerne angår, er de som regel også af betydelig virkning, og billederne af f. eks. Fiskeørnen og Sneuglen er udarbejdet med en artistisk overlegenhed, der gør dem til virkelige kunstværker. Det er ikke nogen ringe evne at kunne forene en sikker formsans med minutøs nøjagtighed i de mindste detaljer. Derimod kan det i mange af tavlerne knibe med stofsansen, fjerene er ofte blevet til hår (ANTHON har tidligere tegnet pattedyr), og farverne er p. gr. af den overdrevne stregvirkning grumsede og urene, som det allerede fremhævedes i anmeldelsen af første bind. Bedst er derfor ugler og rovfugle med deres mere udtværede farvetegning lykkedes, mens fugle med klare, rene farver, som Biæder, Isfugl o. a. er mindre gode. Rypernes smukke, renhvide vinterdragt er blevet mat grålig, og fuglene ser direkte snavsede ud; Dalrypen virker desuden forkølet. For resten forestiller Fjældrypen på tavlen p. 89 ikke en ♀ i sommerdragt men en ♂ i efterarsdragt, men rypernes dragter er jo også temmelig indviklede.

BOËTIUS' tekst holder sig til gængse forbilleder og skildrer fuglene i bred almindelighed, men oplysningerne er pålidelige, fremstillingen sober og klar. Forf. skulle dog ikke have inkluderet bemærkninger om den geografiske variation, da det øjensynligt er et emne, han ikke behersker.

Der er ofret meget på denne bog, både hvad angår tryk, papir og reproduktion. Det er da også lykkedes at skabe et usædvanligt smukt værk, der i lige grad henvender sig til bibliofilernes kræse skare som til ornithologerne. ANTHON'S bedste tavler kan minde noget om v. WRIGHTS håndmalede litografier, nogle af de skønneste fuglebilleder, der er frembragt i Norden, og kommer han efter min mening ikke på højde med den finske fuglemaler, så har han i hvert fald gjort en ærefuld og beundringsværdig indsats med dette værk. F. S.

HOLGER POULSEN: Dyrenes instinkter. Den moderne dyrepsykologi. (94 pp., flere tekstfigg.) – HANS REITZEL, København 1953. Pris: 8.50 kr.

I red. NIELS BLÆDELS fortjenstfulde serie »Mennesket og Naturen« er som 4. bind kommet en indføring i den moderne dyrepsykologi, forfattet af vor førende etholog, dr. phil. HOLGER POULSEN. Dyrepsykologien er i de senere år, under ledelse af LORENZ, TINBERGEN o. a. gået frem med stormskridt, og en oversigt er derfor meget kærkommen. POULSENS bog er kort og koncis, klart disponeret og letforståelig. Kapitlerne om instinktets natur må særlig fremhæves; forf. har forstået at fremstille disse højst vanskelige forhold på en overskuelig og fængslende måde. For ornithologer er det interessant at se, i hvor høj grad fuglenes liv har dannet grundlaget for de slutninger, dyrepsykologerne er kommet til. Et vidt perspektiv fremkommer ved, at POULSEN overalt drager paralleler til menneskelivet og dets foreteelser, og man må være enig med ham, når han hævder, at menneskets adfærd lige så vel som dyrenes kan studeres biologisk. Forståelsen af menneskets driftsliv og handlingsmønstre fremmes i vore dage ikke mere af literatur og skønånder, men må udvikles på basis af dyrepsykologien. Og POULSENS bog giver også i denne henseende vigtige impulser.

Mange af de nyeste ethologiske teorier bryder med den hævdevundne opfattelse og virker overraskende, f. eks. at der ikke findes noget socialt instinkt, og den udbredte fortolkning af handlinger som overspringsbevægelser (substitutthandlinger). Ikke alle forklaringsforsøg er vel hævet over kritik, men POULSEN kender sit emne til bunds og kan støtte sig på en rig personlig erfaring. Hans bog er ikke nogen lærebog, men indeholder en fortræffelig orientering, der vil interessere alle ornithologer og må virke stimulerende på enhver, som ønsker at tage en opgave op inden for studiet af fuglenes liv. F. S.

GÖRAN BERGMAN: Fuglenes liv. (192 pp., flere tekstfigg.) – SCHULTZ, København, 1953. Pris: 11.50 kr.

Den kendte finske ornitholog GÖRAN BERGMANS bog »Fåglarnas liv« er nu udkommet på dansk. I bogen gives en skildring af de finske fugles levevis fra vuggen til graven. Som den omhyggelige videnskabsmand BERGMAN er, skildrer han alle de beskrevne forhold med stor sagkundskab og ud fra de mest moderne synspunkter. For en dansk læser virker bogen dog noget for finsk, i den forstand at den væsentlig

beskæftiger sig med de særlig godt undersøgte fuglearter i nåleskovene og skærgården. Forf. har gjort brug af sine egne udstrakte erfaringer og sin eminente kunnen, suppleret med de senere års fremragende finske undersøgelser, især inden for økologien og dyrepsykologien. Derved får bogen dog et lidt ensidigt præg, selv om forf. naturligvis er godt inde i den udenlandske litteratur og også anvender denne, især ved de mere generelle betragtninger. Fremmede (ikke finske) fuglearter er dog overhovedet ikke behandlet, selv om man ofte syntes, det var nærliggende. Hovedvægten er lagt på forplantningsbiologien og ethologien, og de korte kapitler om flyveevne, svømning, syn og hørelse falder noget udenfor. Andre forhold, såsom fødeoptagelse, konkurrence, fældning m. m. behandles ikke, ligesom trækforholdene kun skildres summarisk. Bogens hovedemner, afsnittene om territorium, sang, parring, redebygning, æg og unger er imidlertid fortræffeligt skildrede og udtømmende beskrevet, og i det hele taget gælder det, at man skal stå tidligt op, hvis man vil gribe BERGMAN i ornithologiske fejltagelser.

Bogen er holdt i en nøgtern og tung, næsten højtidelig refererende stil, ganske blottet for humor. Oversættelsen fra den svenske original (ved BODIL SCHRAM) er udmærket og sproget falder mundret, omend det nu og da krydres af pudsige suecismer, såsom *piplærker* for *pibere*, *hængende flugt* for *svirreflugt*, *topvibe* for *Vibe*, *fiskemåge* for *Stormmåge*, *revir* for *territorium* o. s. v. Det er beskæmmende, at forlaget ikke har ladet en fagmand læse bogen igennem før trykningen.

Prisen er lav, men bogen er tilsvarende spartansk udstyret. F.S.

F.W. BRÆSTRUP: Fuglenes verden (111 pp., 16 tekstfigg., 12 fotogr. tavler). – HANS REITZEL, København 1953. Pris: 21.50 kr. heftet.

Det er et tidens tegn, at der inden for en kort periode er udkommet hele tre bøger om de moderne undersøgelser over fuglenes adfærd og levevis, af hvilke de to (af H. POULSEN og G. BERGMAN) er anmeldt ovenfor. Hovedtemaet er det samme, men emnerne er behandlet vidt forskelligt af de tre forfattere. POULSENS og BERGMANS store personlige erfaring erstatter BRÆSTRUP med et omfattende og alsidigt kendskab til litteraturen, og mens de to andre forff. nøgternt og sagligt refererer deres egne og andres undersøgelser, ser BRÆSTRUP sin hovedopgave i at forklare og kommentere fænomenerne. Hvor han er bedst kan han med held trække de store linier op, finde sammenhænge og årsagsforbindelser, men han kan nu og da også forfalde til temmelig spidsfindige betragtninger. Ikke sjældent lykkes det ham at fremsætte originale og overraskende ideer, som kaster et nyt lys over et eller andet træk af fuglenes levevis. Til andre tider ægger han dog stærkt til modsigelse, når han hævder altfor kategoriske påstande. BRÆSTRUP er imidlertid aldrig kedelig, men han forlanger mere af sine læsere end BERGMAN og POULSEN. Emnevalget er omtrent som hos BERGMAN, dog med vægten lagt noget mere på ethologien end på økologien, og fugletrækket er behandlet langt fyldigere.

Bogen er livligt og fornøjeligt skrevet; BRÆSTRUP har udpræget humoristisk sans. Han er lige så dansk som BERGMAN er finsk. Mere end de to andre bøger er BRÆSTRUPS værk en gavebog, i fornemt udstyr, med gedigent papir og meget smukke fotos (ikke mindst ERIC HOSKINS pragtfulde optagelser), og den er samtidigt den mest inciterende at læse.

I en noget umotiveret note anker BRÆSTRUP over betegnelsen Rødhals, som han ønsker erstattet med det ældre navn Rødkælk. Det kan måske glæde forf., at flere – deriblandt ref. – er ganske enig med ham heri. F. S.

RALPH CHISLETT: *Yorkshire Birds*. (335 pp., 10 tavler, hvoraf 1 kort.) – A. BROWN & SONS, London & Hull 1952. Pris 25 s.

En interessant og udtømmende fremstilling af Yorkshires fuglefauna. I indledningen omtaler forf. bogens plan og giver navnelister over områdets ynglefugle, regelmæssige og sjældne trækgæster o. s. v. Herefter findes afsnit om fysiske og topografiske forhold og træk. Derpå følger hovedteksten, behandling af fuglene i systematisk rækkefølge. Af særlig interesse skal nævnes Temmincksrylen (*Calidris temminckii*), der forsøgte at yngle i Yorkshire 1951; på et fotografi er vist den rugende fugl. Den fandtes senere dræbt, formentlig af en Brud. Arten er ikke tidligere påvist rugende så sydligt på de Britiske Øer. To sagregistre gør det let at finde, hvad man ønsker. LØPP.

BRUCE CAMPBELL: *Finding Nests*. (256 pp., 11 dobbelttavler.) – COLLINS, London 1953. Pris: 12 s. 6 d.

En smuk og meget instruktiv bog om britiske ynglefugle og deres reder samt om, hvordan man finder dem. I et par indledende kapitler diskuterer forf. tidligere og nuværende årsager til de interesseredes søgen efter fuglereder; han omtaler metoder, som kan eller bør anvendes under arbejdet, og han viser 2 fortrinlige skemaer (nest record cards), som er udarbejdet af British Trust for Ornithology til optegnelser vedrørende henholdsvis enkelte reder og kolonier. Herefter behandles de britiske ynglefugle art for art, idet forf. begynder med de små spurvefugle og slutter med hønsefuglene. Ved hver art omtales udbredelse, yngletid, yngleterræn, redens anbringelse og udseende, æg og endelig nogle praktiske vink. Et index, der dog ikke indeholder de videnskabelige fuglenavne, gør det let at finde, hvad man ønsker i den vel ordnede tekst.

Forf. skriver et sted i bogen (p. 16), at »bird's-nesting lore has been handed down by collectors like the unwritten sagas of illiterate peoples«. Dette er måske til en vis grad rigtigt; men når han (p. 9) synes at mene, at hans arbejde »is virtually the first book on a subject«, må ref. dog nævne GOSNELLS lille bog (ref. D.O.F.T., 45, 1951, p. 58). Jeg er ude af stand til at bedømme, hvilken af de to forfattere der har fundet flest fuglereder. Muligvis har det også været forskellige bevæggrunde,

som har drevet henholdsvis CAMPBELL og GOSNELL ud i marken i fuglenes yngletid; men stort set behandler de dog samme emne i deres bøger.

LØPP.

CARL-FREDERIK LUNDEVALL: *The Bird Fauna in the Abisko National Park and its Surroundings.* – Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens avhandlingar i naturskyddsärenden, n:o 7, 1952. 73 pp., 19 tekstfigg.

En udmærket redegørelse for Abisko-områdets fuglefauna. Forf. har opholdt sig i denne del af Lappland i lange perioder og har indgående kendskab til forholdene. Endelig var han medleder ved 2 studieophold for et antal deltagere i 10. internationale ornithologkongres i Sverige, ialt 70–80 personer, fordelt på 2 hold, som færdedes i terrænet 18. juni til 1. juli 1950.

Efter en indledning gives en mere almén beskrivelse af landskabet, dets geologi, klima og vegetation. Derpå omtales fuglene. I to tabeller meddeles forskellige ynglebiologiske forhold og ankomstdatoer. Herefter omtales fuglene art for art. Teksten indholder talrige betydningsfulde meddelelser. Et svensk sammendrag på 5 sider og en fyldig bibliografi afslutter dette omhyggelige arbejde.

LØPP.

CLIFFORD OAKES: *The Birds of Lancashire.* (377 pp., 31 tavler, 1 kort over regnmængde, 1 topografisk kort, sat som tekstfigg.) – OLIVER & BOYD, London 1953. Pris: 21 s.

En omfattende redegørelse for fuglefaunaen i Lancashire i det nordvestlige England. I indledningen omtales tidligere værker om den lokale ornithologi samt den foreliggende bogs tilblivelse. Derefter følger et kapitel om naturforhold, erhverv o. s. v.; her findes også et afsnit om geologi og et om klimaforhold, udarbejdet af andre forfattere. Fuglene behandles i systematisk rækkefølge, familie for familie, art for art, på ialt 348 sider; ordningen er den samme som i *Handbook of British Birds*. Bogen indholder et væld af faunistiske og biologiske oplysninger, navnlig faunistiske; den afsluttes af 2 sagregistre for henholdsvis engelske og videnskabelige fuglelavne.

LØPP.